

AZƏRBAYCANDA XIX-XX ƏSR XALQ YAŞAYIŞ EVLƏRİNİN İNTERYERLƏRİ

Yusifova Kəmalə Rasim qızı- m.ü.f.d., Mühit dizaynı kafedrası, AzMİU,
kamala.yusifova@azmiu.edu.az

Annotasiya. Məqalədə XIX-XX əsr xalq yaşayış evləri, onların formalaşmasına təsir edən təbii və coğrafi şərait, iç məkanda müxtəlif məqsədlər üçün konstruktiv elementlər, onların forma və funksiyaları təhlil olunur. Tədqiqat prosesində insanların yaşayış uğrunda təbiət qüvvələri ilə mübarizəsi nəticəsində yaşayış məskənlərinin və yaşayış evlərinin müxtəlif tiplərinin, formalarının yaranması və onların formalaşmasına xalqın xarakterinin, həyat tərzinin, məişətinin təsiri, xalq memarlığının təcrübələrinin və tikinti ənənələrinin əks olunması müəyyən olunmuşdur. Təhlil nəticəsində yaşayış evlərinin tərtibatında bədii vasitələrin, məişət memarlıq elementlərinin nəsildən-nəslə ötürülmüş təcrübələrdən, həmçinin regional xüsusiyyətlərdən asılı olaraq təkmilləşməsi, onların daha mükəmməl şəkildə formalaşması müşahidə olunmuşdur.

Açar sözlər: məkan, memarlıq, interyer, avadanlıq, sandıq

INTERIORS OF PEOPLE'S HOUSES OF XIX-XX CENTURIES IN AZERBAIJAN

Yusifova Kamala Rasim- PhD in architecture, department of Environmental design, AzUAC,
kamala.yusifova @azmiu.edu.az

Abstract. The article analyzes 19th-20th century folk dwellings, natural and geographical conditions affecting their formation, constructive elements for various purposes in the interior, their forms and functions. As a result of people's struggle with the forces of nature for living, the emergence of different types and forms of residential areas and houses and the influence of people's character, lifestyle, household, reflection of folk architecture practices and construction traditions on their formation were determined. As a result of the analysis, it was observed that artistic tools and domestic architectural elements in the design of residential houses are improved depending on the experiences passed down from generation to generation, as well as regional characteristics, and their formation in a more perfect way.

Keywords: space, architecture, interior, equipment, crate

Giriş. Qədim yaşayış məskənlərindən olan Azərbaycan zəngin mədəniyyətə, memarlıq və bədii irsə malik ölkələrdəndir. XIX əsrin sonu, XX əsrin əvvəlləri Azərbaycan mədəniyyətinin, incəsənətinin inkişafı, yeni formaların meydana gəlməsi və zənginləşməsi, sənətkarlıq cəhətdən yüksəliş dövrü olmuşdur. Azərbaycan mədəniyyəti və incəsənəti mürəkkəb, ziddiyyətli və uğurlu inkişaf yolu keçmişdir. Mövcud olan yanlış meyillərə baxmayaraq Azərbaycan mədəniyyəti və incəsənəti öz inkişafını davam etdirmiş, memarlıqda və digər sahələrdə öz bədii-estetik dəyərini itirməmiş, əksinə illər ötdükcə klassik örnəklər sırasına daxil olmuş sənət əsərləri yaratmışdır.

Əsrlər boyu Azərbaycanda təbii və coğrafi şərait mükəmməl maddi mədəniyyət elementlərinin inkişafı üçün əlverişli şərait yaratmışdır. İnsanların yaşayış uğrunda təbiət qüvvələri ilə inamlı mübarizəsi maddi mədəniyyətin bir çox sahələrinin, xüsusilə yaşayış məskənlərinin yaranmasına, geniş inkişaf etməsinə gətirmişdir. Məkan etibarilə Azərbaycanın ərazisi çox da böyük olmasa da, onun tarixi-etnoqrafik bölgələri ümumi və fərdi xüsusiyyətləri ilə maddi mədəniyyət elementləri ilə zəngin olmuşdur. Belə rəngarənglik və zənginlik maddi mədəniyyətin kompleks inkişafına təkan verərək yaşayışın müxtəlif tiplərinin və formalarının yaranmasına gətirmişdir.

Metodlar. Azərbaycan ərazisində bu gün də mövcud olan yaşayış evlərinin formalaşmasında təbii şəraitlə yanaşı dövrün tələbləri, maddi rifah, milli xüsusiyyətlər, ailə ənənələri və digər amillər böyük rol oynamışdır. Eyni zamanda yaşayış evlərinin formalaşmasına əsrlərlə qazanılan tikinti təcrübəsi və ənənələri bir çox yaşayış məskənlərində öz təsirini göstərmişdir. Relyefə, təbii şəraitə

uyğun planlaşdırma üsullarının seçilməsi sənətkarların peşəkarlığının və səriştəsinin təzahürü kimi qiymətləndirilir [14].

Tarixi məlumatlardan məlum olduğu kimi Azərbaycan ərazisində xalq yaşayış evləri geniş mövcud olmuşdur. Yaşayış evi hər bir insanın yaşama hüququnu təmin edən mühafizə qalası funksiyası daşdığı üçün burada insanın daha rahat olması və təsərrüfat işlərini daha səmərəli yerinə yetirməsi üçün şərait olmalıdır. Əsrlər boyu tikilən yaşayış evlərinin forma xüsusiyyətlərinə, memarlıq kompozisiya üsullarına istifadə olunan tikinti materialları regional fərqlilik vermişdir. Yaşayış evlərinin daxili quruluşu insanların maddi imkanlarına, məişətinə uyğun olaraq özünəməxsus bir aləm yaratmışdır. Daxili quruluş tikilinin xarici görünüşünə nisbətən daha çox informasiya daşıyır və fərqli təbəqələrə uyğun müxtəlif tələblərin əlverişli və estetik reallaşmasına şərait yaradır.

XIX-XX əsr yaşayış evləri daha sadə daxili sahmana malik olurdu. Daxili quruluş, yəni interyer evlərin plan quruluşundan, həmçinin tikilinin formasından asılı olaraq fərqlənirdi. Mövcud olan fərqliliyə bir sıra amillər, xüsusilə iqtisadi, mədəni səviyyə, peşə istiqamətləri, ailə tərkibi və ənənələri, texniki imkanlar və s. təsir göstərirdi.

Müzakirə və yekun fikirlər. Azərbaycan ərazisində XIX əsr və XX əsrin əvvəllərində tikilmiş yaşayış evlərinin demək olar ki, böyük əksəriyyəti qazma və qaradam tipli idi. Bu tip evlərdə daxili səliqə-sahmana o qədər də diqqət yetirilmirdi. Evlərdə həm yaşayış, həm də təsərrüfat işləri yerinə yetirilirdi. Bu da özünü daxili sahmanda açıq biruzə verirdi. Belə ki, evlərdə həm mis qabların bir-birinə söykənərək düzülüşünə, xalçaların, keçələrin yan-yana yığılmasına təsadüf olunurdu. Mətbəx işləri bilavasitə evin içərisində baş verirdi. Evin ortasında yerləşən ocaqda həm yemək bişirilir, həm də çörək bişirilirdi. Qış aylarında isə ocaqdan evi qızdırmaq üçün istifadə edilirdi. Otaqda arxa divar boyu, yəni giriş qapısı ilə üzbəüz taxt yerləşirdi. Buraya içərisində ailəyə məxsus müxəlləfat olan yun məfrəşlər qoyulurdu. Ailə başçısına məxsus silah isə divardan asılırdı [10].

Şəkil 1. Orta əsr yaşayış evlərinin interyeri [10]

Yerüstü evlərdə daxili səliqə-sahman özünün fərqliliyi ilə tez gözə çarpırdı. Belə evlərdə müxtəlif məqsədlər üçün bir sıra məişət elementləri konstruktiv olaraq tətbiq olunurdu. Xüsusilə, yerüstü evlərin daxilində yük yerinin (camaxatanın) olması mühüm konstruktiv element hesab olunurdu. Yük yeri bilavasitə evdə səliqə sahman yaradırdı. Bu məqsədlə evlərdə xüsusi divar aşırımları düzəldilirdi. Divar aşırımlarının, yəni yük yerinin sayı evin ölçüsündən asılı olurdu. Belə ki, evin ölçüsünə görə yük yeri bir, iki və ya üç ədəd olurdu. Evin tikintisində istifadə olunan materialdan asılı olaraq yük yerinin ölçüsü müəyyən olunurdu. Məsəl üçün, tikili daşdan və kərpicdən olan halda yük yerinin eni 1,3 m təşkil edirdi. Hündürlüyü 1,45 m və dərinliyi isə 60-70 sm verilirdi. Əsasən, burada yataq ləvazimatları ilə yanaşı pal-paltar, xalça, palaz, kilim və s. saxlanılırdı. Bir çox hallarda məfrəşlərlə yanaşı yük yerinə sandıqlar da qoyulurdu. Sandıqların içərisinə gec işlənən ləvazimatlar yığılırdı. Bəzən yük yerlərindən biri ərzaq məhsulları üçün ayrılırdı. Evin daxili sahmanına estetik görünüş vermək məqsədilə yük yerlərinin qabağına müxtəlif parçalardan, xüsusilə ipək və pambıq parçalardan pərdələr tutulurdu. “Zərəndaz” adlanan tikmə naxışlı pərdələrə isə varlı insanların evlərində təsadüf olunurdu. Regionlardan asılı olaraq yük yeri fərqli adla adlandırılırdı.

Məsələn, Şəki-Zaqatala bölgəsində “xarxara” adlanan kiçik ölçülü yük yeri konstruktiv element kimi interyerdə özünəməxsus yer tuturdu. Onun ölçüsü adətən 60x80x50 sm olurdu [10].

Şəkil 2. XIX-XX əsr yaşayış evlərinin interyeri [12]

Yaşayış evlərinin divar aşırımlarındakı qapalı taxçalarda gec işlədilən ev avadanlıqları, qiymətli əşyalar, qadın zinətlər, içərisində müəyyən mərasimlər üçün nəzərdə tutulmuş qadın və kişi libasları olan paltar boxçaları saxlanılırdı. Paltar boxçalarının özləri bahalı parçalardan hazırlanırdı. Yaşayış evlərinin hər birində, adətən ölçüləri 140x80x25÷30 sm. olan bir cüt taxça olurdu ki, onlar da buxarının hər iki tərəfində yerləşirdi. Şəkil 2- də görüldüyü kimi XIX əsrin ortalarına qədər taxçalar ön tərəfdən pərdələrlə örtülürdü. Pərdələrdə müxtəlif naxışlarla işləmələr olurdu. İnsanların interyerə olan tələblərinin artması və sənətkarlığın inkişafı ilə əlaqədar olaraq artıq XIX əsrin sonlarında yaşayış evlərində taxçalara qapı qoyulurdu. Müasir dövrün dolab funksiyasını daşıyan taxçadan rahat istifadə məqsədilə qapı, adətən iki ədəd olurdu. Qapıları bağlamaq üçün «qarğaburnu», «qarğadili» və ya «qulax» adlanan cəftə istifadə edilirdi [14].

İnsanlar gündəlik həyatlarında istifadə edilən qabları və ərzaqı dulada, yəni dolabda saxlayırdılar. Dula özlüyündə taxçanın bir növü idi. Onun ölçüləri təxminən 100x70x20-25 sm olurdu. Dolabın sayı otağın sayından asılı idi. Birotəqlı evlərdə bir cüt dolab olurdu. Kiçik ölçülü dolablara (60x40x30 sm) bir çox hallarda evin eyvanında da təsadüf edilirdi. Burada, həm yəhər-qoşqu ləvazimatı, həm də günün qaranlıq vaxtı həyətə işıqlandırmaq üçün əl çiraqları saxlanılırdı. Belə dolablarda olan əşyalar tez- tez istifadə edildiyindən onun qabağı tünd rəngli parçadan hazırlanan pərdə ilə tutulurdu.

Evin interyerində digər mühüm yer tutan məişət elementi olan rəf (zeh, ləmə) mətbəx avadanlığını yığmaq üçün istifadə olunurdu. Adətən, rəflər tikinti ənənəsinə görə yan divarlar boyu düzəldilirdi. Daha çox əşyanın yerləşdirilməsi üçün əksər hallarda evin bütün divarları boyu zeh verilirdi. Zehin hazırlanması üçün qalınlığı 3-4 sm, uzunluğu 2,5-3 m və eni 20-25 sm olan qovaq ağacından hazırlanmış taxta materialı istifadə olunurdu. Daha səliqəli və yaraşılıq olması üçün zeh yonularaq hazırlanırdı. Zeh taxtasının hər iki başında qoşa yuva açılırdı. Bu yuvalardan koşə keçirilir və dam çardağına bərkidilirdi. Çardağın pərdilərinə bərkidilmiş zeh divara söykənmiş vəziyyətdə olurdu. Onun üzərinə az istifadə edilən və tez sınıan məişət və ev avadanlıqları xüsusi zövqlə və müəyyən ardıcılıqla yığılırdı. Zehə nəzər yetirdikdə ailənin maddi-iqtisadi vəziyyətini anlamaq mümkün idi. Belə ki, burada düzülmiş qablara, onların say tərkibinə, dəyərinə və tərkibcə müxtəlifliyinə baxdıqda ev sahibinin kasıb və imkanlı olduğu aydın görünürdü [10].

İnteryerin daha dekorativ və yaraşılıq olması üçün çox zaman yük yeri ilə xeh arasında qalan hissədə “zehqabağı” asılırdı. Zehqabağı bütün divar boyu rəngbərəng parçalardan olub, bir bucağı aşağıya doğru istiqamətlənmiş xüsusi biçimli üçbucaq formasında olurdu.

Şəkil 3. XX əsr yaşayış evinin interyeri [7]

Azərbaycanda bir çox yaşayış evlərində, xüsusilə Naxçıvan, Şirvan, Abşeron və s. bölgələrdə evlərin daxilində kürsü qurulurdu. Kürsü qış aylarında evlərin qızdırılması üçün dövrünün ən əlverişli interyer elementi idi. Onun üçün evin ortasında döşəmənin üzərində dayaz çala qazılırdı. Belə evlərdə adətən döşəmə şirələnmiş palçıqdan olurdu. Kürsünün üzərinə alçaq kətil qoyulurdu. İstilik itkisinin qarşısını almaq üçün onun üzərinə böyük «kürsü yoğanı» salınırdı. Ailə üzvləri kürsünün ətrafına toplaşaraq üzərilərini kürsü yorğanı ilə örtürdülər. BİR çox hallarda onlar kürsü yorğanının ətrafında yatırdılar. Bir qisim evlərdə çala əvəzinə gil kürə və çuqun manqal istifadə edilirdi. Kürsü qonşu İranın və Türkiyənin yaşayış evlərində də xüsusi yer tuturdu [7].

Şəkil 4. Buxarı [7]

Evlərin iç görünüşündə tətbiq olunan elementlərdən biri də buxarı olmuşdur. Bizə çatan nümunələrdə məlum olur ki, buxarılar ən sadə formalardan daha mürəkkəb formalara və tərtibat üsullarına qədər inkişaf yolu keçmişdir. Buxarılar həm yemək bişirmək üçün, həm də evləri qızdırmaq üçün quraşdırılırdı. Əksər hallarda buxarı yaşayış evlərinin baş divarının mərkəzində yerləşirdi. Bəzən otaq küncələrinin birində yerləşən buxarılara da təsadüf olunurdu. Bunlar ocaq oyuğundan və divariçi tüstü borusundan ibarət olurdu. Əlavə olaraq baş divarda buxarının hər iki tərəfində ləmə quraşdırılırdı. Ləmədə müxtəlif əşyalar saxlanılırdı. Buxarını quraşdıran sənətkarın peşəkarlığı və zövqü onun xarici görünüşündə özünü biruzə verirdi. Ev yiyəsinin maddi imkanından asılı olaraq buxarılar sadə və zəngin bəzək elementlərinə malik olurdu. Varlı evlərdə olan zəngin bəzəkli buxarılar el arasında “güzgülü” adlandırılırdı. Qar və yağıntıdan qorumaq üçün buxarının başı hörülürdü. Hörülən hissənin ölçüsü dam örtüyündən 80-90 sm hündürlükdə olurdu. Bu, buxarı yanan zaman tüstünün yaxşı kənarlaşmasına imkan yaradırdı. Yad cizimlərin düşməsinin qarşısını almaq üçün hörgü müxtəlif formalı (günbəzli, qövsvari və ya üçbucaq) başlıqla tamamlanırdı. Aparılan tədqiqatlara görə Şəki-Zaqatala zonasının qədim yaşayış evlərinin daxili sahmanında bu gün də

buxarılara təsadüf olunur. Yeni qızdırıcı sistemlərin və qızdırıcı avadanlıqların tətbiqinə baxmayaraq ev sahibləri tərəfindən buxarılar dekorativ element kimi qorunub saxlanılmışdır [7].

Formaca dördkünc olan, bişmiş və çiy kərpicdən hörülmüş buxarılan xüsusən cənub zonasında daha geniş tətbiq olunurdu. Belə buxarıların içərisinə xüsusi çuqun tava yerləşdirilirdi. İstiliyi tənzimləyən belə tavanın iki qulpu olurdu. Tava eyni zamanda evə tüstünün dolmasının qarşısını alırdı. Ocaq yenicə yandırılan zaman qulp vasitəsilə tava fırladılırdı ki, tüstü ancaq bacadan çıxsın. Bundan sonra ocağa köz düşən halda tava əksinə fırladılırdı. Bu halda tavanın qövsü tüstü bacasının yolunu bağlayaraq istiliyi otağa ötürürdü [6].

XIX-XX əsrlərdə ailə məişətində baş verən proseslər, xüsusilə yemək hazırlamaq və yemək yemək, dincəlmək, yatmaq, evdə görülən bütün digər işlər döşəmə üzərində həyata keçirilirdi. Bu səbəbdən döşəmənin xüsusi səliqə və zövqlə tərtib olunmasına daha çox diqqət yetirilirdi. Orta əsrlərdə döşəmə, adətən saman qatılmış palçıqla qalın lay şəklində suvanırdı. Suvaq quruduqdan sonra həm onun üzərinə, həm də divarlara ağ gildən şirə çəkilirdi [9].

Şirələnmiş döşəmənin üzərinə maddi imkanlardan və ev sahibinin zövqündən asılı olaraq keçə, palas, cecim, həsir, kilim, xalça, gəbə və s. salınırdı. Evlərdə döşəməyə mütəkkə, balış, döşəkçələr, nalçalar düzülürdü. Döşəməyə həmçinin ayaqaltı kimi aşılınmış qoyun dərisi də qoyulurdu. Evlərin konstruktiv elementi olan divarların tərtibatına xüsusi diqqət yetirilirdi. Cənub zonasında evin divarlarına bəzən 50-60 sm. hündürlükdə həsir çəkilirdi. Bu, insanları həm nəmdən mühafizə edir, həm də söykənəcək funksiyası daşıyırdı. İmkanlı insanların evlərində divarların tərtibatı daha zəngin olurdu. Belə evlərdə divarlara xalçalar asılır, üzərinə müxtəlif həndəsi və nəbatı naxışlarla bəzədilmiş bədii tikmələr bəndlənirdi [2].

Yaşayış evlərində az miqdarda da olsa dövrünün mebel məmulatları istifadə olunurdu. Hər bir evdə interyerin əsas elementlərindən olan sandıqlar, taxtlar, beşiklər, rəhillər istifadə olunurdu. XIX əsrin sonları XX əsrin əvvəlləri az sayda olan zəngin insanlar xarici ölkələrdən müxtəlif funksional təyinatlı mebellər gətirdirdilər. Belə mebellər ev sahibinin cəmiyyətdə mövqeyindən asılı olaraq daha mükəmməl estetik görünüşə malik olurdu [11].

Əhali üçün sənətkarların hazırladıqları sandıqlar özlüyündə dolab funksiyası daşıyırdı. Sandıqların hər iki tərəfində qulpları olduğu üçün bir yerdən digər yerə daşınması asan olurdu. Onların hazırlanması üçün yerli taxta materialları istifadə edilirdi. Qapalı qutu formasında olan sandıqların üzəri metal elementlərlə, müxtəlif rənglərlə bəzədilirdi. Metal elementlər taxta səthlərə pərçimlənirdi. Bəzəyin mükəlləliyi sənətkarın peşəkarlığından xəbər verirdi. Azərbaycan məişətində bu gün də yaşayış evlərində həm qədim, həm də müasir dövrdə hazırlanmış sandıqlara rast gəlmək olur. Əsrlər keçsə də sandıqlar öz ilkin quruluşunu dəyişməyib. Onlar yalnız ölçülərinə və üzərindəki naxışların müxtəlifliyi ilə fərqlənir [7].

Şəkil 5. Sandıqlar [11]

Evlərdə sandıqların üzəri kiçik ölçülü xalçalarla, müxtəlif parçalardan olan örtüklərlə örtülürdü. Sandıqlar evin daxili sahmanında digər interyer elementləri ilə vəhdət təşkil etməli idi. Xüsusilə, buxarı, xalça, rəf və s. ilə. İmkandan, həmçinin əşyaların sayından asılı olaraq evdə bir neçə sandıq istifadə oluna bilərdi. Keçmiş dövrlərdə ailələr kompakt şəkildə, yəni, bir neçə ailə bir evdə yaşadığı üçün hər bir ailənin öz sandığı olmalı idi. Sandıqlar adətən eyni ölçüdə olurdu. Bəzən zinət əşyalarını saxlamaq üçün mücrü adlanan kiçik ölçülü sandıqlar da hazırlanırdı [10].

Nəticə. Göründüyü kimi Azərbaycan ərazisində mövcud olmuş xalq yaşayış evlərinin daxili sahmanı xalqın adət ənənələrinə, məişətinə uyğun tərtib olunurdu. İnteryerdə istifadə olunan bədii vasitələr, memarlıq elementləri çoxəsrlik təcrübələrə söykənirdi. Xalqın həyat tərzini, həm də sənətkarların tikinti təcrübəsi nəsildən- nəslə ötürülərək günümüzdə qədər gəlib çatmışdır. Böyük inkişaf yolu keçmiş tikinti təcrübəsi çoxmərtəbəli müasir binaların yaranmasına töhfə vermişdir. Dövr dəyişdikcə interyerin tərtibatı da uyğun olaraq dəyişmişdir.

İnsanların yaşayış tərzini, dünya görüşlərini, zövqlərini və peşə yönümlərini müasir yaşayış interyerinin innovativ və funksional olmasını tələb edir. İnternet texnologiyaları vasitəsilə kəndən idarə olunan çoxfunksiyalı ağıllı evlərin və əşyaların istifadəsi bu günün əsas tələblərindəndir. Yaşayış evlərində açıq sahələrin, mobil divarların, şüşə arakəsmələrin və s. olması müasir interyerə rahatlıq, kreativlik və ekoloji verilir. Qeyd olunanlarla yanaşı müasir interyerin tərtibi zamanı mədəni irsin qorunması istiqamətində keçmiş ənənələrə hörmətlə yanaşmaq lazımdır.

Müasir mühit dizaynında tarixi elementlərin qorunması və sonrakı nəsillərə ötürülməsi özünün unikallığını və milli irsin gözəlliyini təcəssüm etdirir. Keçmiş interyer ənənələrinin müasir materiallarla və texnologiyalarla vəhdəti müasir və maraqlı inyerer yaratmağa, həm də tariximizə və mədəniyyətimizə hörmət və diqqəti təcəssüm etdirir.

Ədəbiyyat

1. Эфенди Расим. (1976). Декоративно-прикладное искусство Азербайджана (средние века), Баку: Ишыг , 192.
2. Мамедова А.А. (1995). Ковровое искусство Азербайджана (1950-1990-е годы). [Автореф. дисс.канд. искусствоведения] Баку. с.28.
3. Ализаде Г.М. (1963). Народное зодчество Азербайджана и его прогрессивные традиции. Баку: Издательство АН Азерб. ССР. 228.
4. Алиева А. (1983). Художественная обработка дерева. «Язычы». Баку. 27.
5. Велиев, Ф.И. (2010). Материальная культура западной зоны Азербайджана в начале XIX-XX вв. (историко-этнографическое исследование). Баку:Восток-Запад, 424.
6. Alekperov, A. K. (1960). Issledovaniya po arkeologii i etnografii Azerbaidzhana. Baku: Izdatel'stvo Akademii nauk Azerbaidzhanskoy SSR.
7. Yusifova, K. R. (2021). Azərbaycanca XX əsr yaşayış interyerlərinin həllində mebelin əhəmiyyəti. AzMİU.
8. Yusifova, K. R. (2015). İnteryer məmulatlarının istehsalında kompozisiya materialları. AzMİU-nun Elmi əsərlər jurnalı, Memarlıq, (4), 39-42.
9. Quliyeva, N. M. (2011). XIX-XX əsrlərdə Bakı şəhər əhəlisinin ailə və ailə məişəti. Bakı: Elm.
10. Məmmədova, İ. R. (2008). Şəki yaşayış evlərinin interyeri. Bakı: Elm.
11. Yusifova, K. R. (2006). Mebel tətbiqi sənət əsəri kimi. AzİMETİ-nin Elmi əsərləri Toplusu, 186-190.
12. Yusifova, K. R. (2014). Dekorativ tətbiqi sənət növlərinin Azərbaycan memarlığında rolu. In Beynəlxalq elmi-praktik konfrans (pp. 19-20). Bakı.
13. Vəliyev, F. I. (2010). XIX-XX əsrin əvvəllərində Azərbaycanın maddi mədəniyyəti. Bakı: Şərq-Qərb.
14. Zahidova, H. Ə. (2011). Azərbaycan etnoqrafiyası C. Cabbarlı yaradıcılığında. Bakı: Elm.

References

1. Efendi Rasim. (1976). Decorative and Applied Arts of Azerbaijan (Middle Ages). Baku: Ishyg.
2. Mamedova, A. A. (1995). Carpet Art of Azerbaijan (1950-1990s). [Author's abstract of candidate dissertation]. Baku.
3. Alizade, G. M. (1963). Folk Architecture of Azerbaijan and Its Progressive Traditions. Baku: Publishing House of the Academy of Sciences of the Azerbaijan SSR.
4. Aliyeva, A. (1983). Artistic Wood Processing. Baku: Yazychy.
5. Veliev, F. I. (2010). Material Culture of the Western Zone of Azerbaijan in the Early XIX-XX Centuries (Historical and Ethnographic Study). Baku: Vostok-Zapad.

6. Alekperov, A. K. (1960). Research on Archaeology and Ethnography of Azerbaijan. Baku: Publishing House of the Academy of Sciences of the Azerbaijan SSR.
7. Yusifova, K. R. (2021). The Importance of Furniture in the Interior Solutions of 20th Century Azerbaijan. AzMİU.
8. Yusifova, K. R. (2015). Composition Materials in the Production of Interior Items. Journal of Scientific Works of AzMİU, Architecture, 4, 39-42.
9. Quliyeva, N. M. (2011). Family and Household Life of the Population of Baku in the 19th-20th Centuries. Baku: Elm.
10. Məmmədova, İ. R. (2008). The Interior of Sheki Residential Houses. Baku: Elm.
11. Yusifova, K. R. (2006). Furniture as a Work of Applied Art. Collection of Scientific Works of AzİMETİ, 186-190.
12. Yusifova, K. R. (2014). The Role of Decorative Applied Art Forms in Azerbaijani Architecture. In International Scientific-Practical Conference (pp. 19-20). Baku.
13. Vəliyev, F. I. (2010). Material Culture of Azerbaijan in the Early 19th-20th Centuries. Baku: Şərq-Qərb.
14. Zahidova, H. Ə. (2011). Azerbaijani Ethnography in the Works of C. Jabbarly. Baku: Elm.

Məqaləyə istinad: Yusifova, K. R. (2024). Azərbaycanca XIX-XX əsr xalq yaşayış evlərinin interyerləri. Elmi Əsərlər/Scientific Works, AzMİU, 2, 35-41.

For citation: Yusifova, K. R. (2024). Interiors of people's houses of the XIX-XX centuries in Azerbaijan. Elmi Əsərlər/Scientific Works, AzUAC, 2, 35-41.

Redaksiyaya daxil olma/Received 15.02.2024

Çapa qəbul olunma/Accepted for publication 17.04.2024